Borging van medisch sociale samenwerking in de wijk - deel 3 (2025)

Gesprekshandleiding voor een gezamenlijke ambitie

ZonMw Overvecht Gezond! GEÏNTEGREERDE EERSTELIJNS ZORG UMC Utrecht Gemeente Utrecht Universiteit Utrecht

Gesprekshandleiding voor een gezamenlijke ambitie

Inleiding

In Nederland bestaan grote gezondheidsverschillen. Mensen die in armoede leven, overlijden gemiddeld zeven tot acht jaar eerder dan mensen in betere sociaaleconomische omstandigheden. Deze verschillen worden niet alleen veroorzaakt door armoede, maar ook door factoren zoals de woon-, werk- en leefomgeving. De omgeving waarin iemand opgroeit heeft grote invloed op de gezondheid (1).

Omdat bovenstaande omstandigheden niet binnen één domein vallen, is een goede samenwerking tussen het medisch en sociaal domein belangrijk. Binnen de Gezonde wijk Overvecht wordt op veel manieren door verschillende organisaties samengewerkt aan het verbeteren van de gezondheid en welzijn van inwoners, onder andere door inwoners, buurtteams, sociaal makelaars, jeugdgezondheidszorg en GGZ (2). Binnen de Gezonde wijk Overvecht wordt gewerkt aan de hand van de principes van Krachtige Basiszorg, waarbij professionals uit de eerstelijnszorg en het sociaal domein samen persoonsgerichte zorg bieden aan bewoners met medisch-sociale problemen (3).

In de praktijk blijkt het lastig om de samenwerking duurzaam vorm te geven. Veel professionals zijn betrokken bij uiteenlopende overleggen en netwerken, waarbij het soms onduidelijk is waarom iemand aan tafel zit of wat het doel van de overlegstructuur is. Binnen het ZonMw-project BLAUW is in samenwerking met het focusteam Jeugd en het kernteam Gezonde Wijk in Overvecht, een gesprekshandleiding ontwikkeld.
Deze handleiding ondersteunt het ontwikkelen en doorontwikkelen van een gezamenlijke ambitie en biedt richting in de samenwerking tussen het medisch- en sociaal domein.

Uitvoering

Er is geen externe procesbegeleider nodig voor het voeren van het gesprek aan de hand van deze handleiding. Het product is gemaakt zodat een netwerk zelfstandig aan de slag kan. De gezamenlijke ambitie en bijbehorend afwegingskader zijn geen eindproduct, maar vormen een richtinggevend kader. Het is belangrijk om de gezamenlijke ambitie regelmatig te herijken, bijvoorbeeld bij veel wisselingen in het netwerk, toetreding van nieuwe partners of het tweejaarlijks op de agenda zetten. Een van de leden van het netwerk bereid de bijeenkomsten voor.

Wetenschappelijke basis

Onderstaande gesprekshandleiding is tot stand gekomen op basis van co-creatie en is gebaseerd op twee wetenschappelijke methoden.De eerste methode omvat de principes van het Double Diamond designmodel dat vier fasen kent: discover, define, develop en deliver. Het wordt gebruikt om een ontwerpproces gestructureerd te doorlopen (4). De tweede methode is de System Value Proposition Tool (5). Deze tool helpt bij het bepalen wat een netwerk belangrijk vindt en waar het gezamenlijk voor staat.

Aanpak en werkwijze

De gesprekshandleiding bestaat uit drie sessies:
1. Verkenning van de relevantie van de gezamenlijke ambitie
2. Bepalen van de waarden en positie van het netwerk en bijdrage van organisaties aan het netwerk
3. Vertaling van waarden en positie van het netwerk naar een gezamenlijke ambitie, met afwegingskader voor het maken van keuzes.

Elke sessie duurt ongeveer 90 minuten. Deze kunnen achter elkaar of met een interval van enkele maanden gehouden worden naar wens van de netwerkpartners.

Bijeenkomst 1 - Relevantie van een gezamenlijke ambitie

Doel: Verkenning van de relevantie van de gezamenlijke ambitie

Achtergrondinformatie voor gespreksleider
Een gezamenlijke ambitie is een gedeeld en toekomstgericht doel dat samenwerkende partijen gezamenlijk willen bereiken. Het geeft richting aan de samenwerking en inspireert tot gezamenlijke actie en het maken van gezamenlijke keuzes. Een gezamenlijke ambitie kan bijvoorbeeld waardevol zijn omdat:
- Het verbinding creëert tussen het medische en sociale domein;
- Het richting en focus geeft voor de samenwerking;
- Het gedeeld eigenaarschap en motivatie versterkt;
- Het zorgt voor eenduidige communicatie;
- Het helpt bij het maken van keuzes.

Voordat een gezamenlijke ambitie kan worden geformuleerd of bijgesteld, is het belangrijk te verkennen waarom deze belangrijk is voor het netwerk, waarom dit eerder niet is gelukt en wat er nu nodig is om hierin stappen te zetten. Hiermee gaat het netwerk gedurende deze bijeenkomst aan de slag.

Stap 1 – Wat verstaan we onder een gezamenlijke ambitie?
Start met een individuele brainstorm (5 minuten):

> Wat is volgens jou een gezamenlijke ambitie?

Vervolgens 'pitcht' elke deelnemer het idee (maximaal 2 minuten). Daarna bepaalt de groep gezamenlijk een definitie van wat een gezamenlijke ambitie voor dit netwerk betekent.

> **Voorbeeld:** Een gezamenlijke ambitie is een brede ambitie waaronder je gezamenlijk opdrachten formuleert, bijvoorbeeld: alle kinderen in Overvecht kunnen gezond en veilig opgroeien. Vanuit daar kun je als netwerk concrete opdrachten formuleren.

Stap 2 – Waarom is een gezamenlijke ambitie belangrijk?

Nu de groep heeft vastgesteld wat een gezamenlijke ambitie voor hen betekent, gaat men hier nadere invulling aan geven.

Laat elke deelnemer individueel op post-its (twee kleuren) schrijven waarom een gezamenlijke ambitie belangrijk is (5 minuten):

- Voor de eigen organisatie (bijv. roze)
- Voor het netwerk als geheel (bijv. groen)

Elke deelnemer krijgt kort de mogelijkheid om input toe te lichten. Bespreek vervolgens gezamenlijk ieders bijdrage en cluster de input (20 minuten). Let op opvallende verschillen of overeenkomsten. Dit maakt inzichtelijk wat voor welke organisatie belangrijk is en helpt later bij keuzes maken.

Voorbeeld vanuit focusteam Jeugd:

Voor de eigen organisatie	Voor het netwerk
Werk efficiënter maken	Samen leren
Werkplezier verhogen	Gezamenlijke verantwoordelijkheid
Doelen jaarplan onderdeel van gezamenlijke ambitie	Efficiënter werken
	Versterken infrastructuur

Stap 3 – wat belemmert het formuleren van een gezamenlijke ambitie?

→ **Belangrijk: Mocht het om een nieuw netwerk gaan of het netwerk is nog niet eerder bezig geweest met het bepalen van een gezamenlijke ambitie, dan kan je stap 3 overslaan.**

Elke deelnemer noteert mogelijke belemmeringen voor het formuleren van een gezamenlijke ambitie (5 minuten). Bespreek deze vervolgens gezamenlijk en neem deze input mee naar de derde sessie (20 minuten).

Voorbeeld: hoge werkdruk, weinig/gebrek aan resources, elkaars opdracht te weinig kennen, het hebben van verschillende belangen, te abstracte thema's en hoe daar invulling aan te geven.

Bijeenkomst 2 - Waarde en positie van het netwerk

Doel: Bepalen van de waarden en positie van het netwerk en de bijdrage van organisaties aan het netwerk.

Achtergrondinformatie voor gespreksleider
Let op: voor deze bijeenkomst is voorbereiding nodig van de deelnemers. Vraag iedere deelnemer om na te denken over de waarden en speerpunten van de eigen organisatie en eventuele documentatie daarover mee te nemen, zoals jaarplannen.

Een gezamenlijke ambitie krijgt pas betekenis als deze aansluit bij de waarden en doelen van de betrokken organisaties én de behoeften van de wijk. In deze sessie is het doel om de waarden en speerpunten van het netwerk te verkennen op drie niveaus:
- Micro: individuele organisaties
- Meso: het netwerk
- Macro: de wijk

Afhankelijk van het aantal deelnemers per organisatie wordt stap 1 individueel uitgevoerd of in groepen binnen dezelfde organisatie.

Stap 1 – individuele waarden en speerpunten
Elke organisatie heeft nagedacht over de waarden en speerpunten van de eigen organisatie en hoe die bijdragen aan de gezondheid en het welzijn van inwoners in de wijk.

De deelnemers verkennen hoe de waarden en speerpunten van de individuele organisaties samenkomen in het netwerk, en hoe dit netwerk zich verhoudt tot de wijk. Aan de hand van onderstaande vragen wordt dit per organisatie verkent:

Vragen stap 1
Laat de deelnemers per organisatie beantwoorden (10 min):

1. Wat is de opdracht van jouw organisatie?
   - Schrijf je antwoorden op een flap-over of papier

2. Welke waarden en speerpunten zijn belangrijk voor jouw organisatie?
   - Schrijf je antwoorden op een flap-over of papier

3. Hoe dragen deze waarden en speerpunten bij aan de gezonde wijkaanpak?
   - Schrijf je antwoorden op een flap-over of papier

Plenair (10 min):
Per organisatie geven deelnemers een korte pitch van maximaal 2 minuten met de antwoorden op bovenstaande vragen.

Besluit gezamenlijk wie een kort overzicht maakt van de waarden, speerpunten en opdracht van de organisaties en hoe deze bijdragen aan het netwerk. Neem deze input mee naar de derde sessie.

Stap 2 – verschillen en overeenkomsten

Voor de volgende stap gaan de deelnemers verder met de input uit stap 1. Hiervoor wordt de groep in subgroepen verdeeld van 3-5 deelnemers per subgroep.

Elke subgroep krijgt een flap-over vel.

Laat de deelnemers per subgroep nadenken over de volgende vraag (15 minuten):

Waar zitten overeenkomsten en verschillen in de waarden en speerpunten van de organisaties? En hoe vul je elkaar aan?

→ **Belangrijk** is om niet alleen verschillen te benoemen, maar ook te ontdekken hoe de verschillende waarden en speerpunten samen kunnen komen.

Na 15 minuten koppelt iedere subgroep kort de bevindingen terug, waarna het gesprek met de hele groep verder wordt gevoerd en gezamenlijk wordt besproken wat de belangrijkste overeenkomsten zijn voor jullie netwerk. Besluit wie een overzicht maakt van de overeenkomsten in de waarden en speerpunten van jullie netwerk. Dit kan toegevoegd worden aan het overzicht uit stap 1.

Voorbeeld focusteam jeugd
In dit voorbeeld zijn de overeenkomsten van waarden en speerpunten van de verschillende organisaties en hoe ze bijdragen aan de gezonde wijk samengevoegd.

Organisatie	Opdracht	Waarden en speerpunten	Bijdrage aan Gezonde Wijkaanpak
Eerstelijn/ Overvecht gezond	Quadriple aim: goede kwaliteit van zorg, patiënten, kosten, patiënttevredenheid en werkplezier. Toevoegen in toekomst: duurzaamheid en health equity.	▪ Belangrijk om eerstelijnszorg continu en toegankelijk te houden.	▪ Versterken van medisch-sociale samenwerking (d.m.v. Krachtige Basiszorg) ▪ Werkplezier en randvoorwaarden creëren en behouden
Gemeente	Gezondheidsachterstanden verminderen, richten op gezondheidsbevordering en preventie.	▪ Betrekken van bewoners-(perspectief) ▪ Samenwerking tussen formele en informele partijen faciliteren ▪ Ongelijk investeren in gelijke kansen	▪ Samen optrekken in lobby naar het rijk ▪ Bijdragen door data, kennis en netwerk als gemeente en faciliteren van samenwerking en verbinding van bestuurders
Jeugd-gezondheids-zorg	Bieden van publieke gezondheidszorg voor alle kinderen en ouders ter bevordering en bescherming van de gezondheid en ontwikkeling	▪ Extra doen daar waar het nodig is ▪ Normaliserende rol in opgroeien	▪ Zien alle ouders en kinderen, dus signalerende rol met groot bereik
Buurtteam jeugd en gezin	Bieden van basishulp voor alle gezinnen in Utrecht, dat effectief en toegankelijk is	▪ Gezond en veilig opgroeien voor jeugdigen ▪ Buurtteam is er voor gezinnen en context	▪ Zien alle ouders en kinderen, dus signalerende rol met groot bereik

Bijeenkomst 3 - Van waardebepaling naar een gezamenlijke ambitie

Doel: formuleren van een conceptversie van een gezamenlijke ambitie inclusief een set begeleidende vragen.

Achtergrondinformatie voor gespreksleider

Een gezamenlijke ambitie helpt om een gezamenlijk doel te bereiken. In de eerste stap van deze bijeenkomst gaat het netwerk de gezamenlijke waarden en speerpunten omzetten in een ambitie. Afhankelijk van de behoefte van het netwerk kan men stap 2 uit deze handleiding toepassen en de ambitie vertalen naar een afwegingskader dat helpt om keuzes te maken in de projecten en initiatieven waar je als netwerk een rol in zou kunnen hebben.

→ **Let op**: bij deze bijeenkomst is een voorbereiding van de deelnemers nodig. Iedere deelnemer denkt na over een project of initiatief waarbij het netwerk een grote(re) rol zou kunnen spelen. Dit geldt alleen als het netwerk met stap 2 aan de slag gaat.

Stap 1 – Ambitie formuleren

Pak de in bijeenkomst 1 geformuleerde definitie van een gezamenlijke ambitie erbij.

Verdeel de groep in subgroepen van 3-4 personen. De deelnemers beantwoorden de volgende vragen in de subgroepen (20 minuten):

1. Wat is de concrete belofte die wij als netwerk gezamenlijk willen realiseren?
2. Welke commitment zijn we als netwerk bereid te geven?
   (Bijvoorbeeld in tijd en middelen)
3. Welke concrete stappen moeten we ondernemen om de belofte te bereiken?

Na 20 minuten koppelt iedere subgroep (5 minuten per groep) de bevindingen terug. Bespreek gezamenlijk hoe de ambities uit de subgroepen elkaar aanvullen. Probeer tot één breedgedragen formulering te komen.

Voorbeeld conceptambitie focusteam jeugd

Ouders en kinderen in Overvecht krijgen passende zorg en voelen zich gehoord en gezien. Dat vraagt van het focusteam om borging van de samenwerkingsstructuur, samen leren en implementatie van afspraken bij de achterban. Niemandsland is van iedereen; we kennen elkaars rol en checken elkaars taal. Concreet houdt dit in dat we:

- een digitale plek hebben om documenten te bewaren;
- een werkdocument hebben: hier zijn we van en dit doen we en welke samenwerkingsafspraken horen daarbij;
- onze werkwijze aanpassen aan de context van de wijk. Daaronder vallen bijvoorbeeld het gebruik van toegankelijke taal, het meenemen van het bewonersperspectief en oog hebben voor lage gezondheidsvaardigheden.

Stap 2 – afwegingskader voor het maken van keuzes

Afhankelijk van de wens van het netwerk kan de ambitie worden omgezet in een afwegingskader. Hiertoe worden vragen opgesteld die helpen om keuzes te kunnen maken in hoe actief het netwerk zich inzet voor lopende en nieuwe projecten en initiatieven in de wijk.

Elke deelnemer heeft nagedacht over een project of initiatief uit de wijk (zie voorbereiding). Gezamenlijk kiest men één van de meegenomen projecten of initiatieven om relevante vragen te formuleren.

Voorbeeld casus focusteam jeugd
Project 'nu niet zwanger'
Dit is een initiatief dat zich richt op het voorkomen van ongeplande en ongewenste zwangerschappen bij inwoners in kwetsbare situaties. Dit project komt uit de praktijk, en organisaties in de wijk werden afzonderlijk benaderd om deel te nemen. Een aantal organisaties heeft aangegeven mee te doen, maar een aantal ook niet. Afstemming over welke partijen hieraan mee doen is niet in het focusteam besproken en organisaties wisten dit niet van elkaar, waardoor partijen elkaar niet goed konden aanvullen.

Het netwerk kiest gezamenlijk een casus (5 minuten). Daarna beantwoordt elke deelnemer individueel de volgende vraag:
- Wat gaf voor jou (of je organisatie) de doorslag om wel of niet mee te doen aan het project?

De groep bespreekt de antwoorden niet gezamenlijk, maar houdt de antwoorden in het achterhoofd bij de volgende stap.

Vervolgens wordt de groep in twee subgroepen opgesplitst (groep 1 en 2). En gaat met onderstaande vragen aan de slag:

15 minuten
- Groep 1: Wat zijn afwegingen om wél op een project of initiatief in te zetten?
- Groep 2: Wat zijn afwegingen om níet op een project of initiatief in te zetten?

Elke subgroep noteert de afwegingen op een flip-over en presenteert deze kort aan elkaar (maximaal 2 minuten per groep).

Hierna gaan de deelnemers deze afwegingen omzetten naar vragen die kunnen helpen bij het opstellen van het afwegingskader.

Schrijf individueel minimaal 3 vragen op post-its die helpen om richting te geven bij het maken van keuzes. Plak deze op een flap-over vel op tafel (5 minuten).

Daarna gaat de groep gezamenlijk deze vragen clusteren onder begeleiding van de gespreksleider (10 minuten).

Voorbeeld afwegingskader uitkomsten focusteam jeugd
Capaciteit en middelen
- Is er capaciteit, tijd en middelen binnen de betrokken organisaties om bij te dragen aan het project?

Ambitie/urgentie
- Wat is de impact en opbrengst van het project, en past het bij onze gezamenlijke doelen en urgentie (nu)?
- Sluit het project/initiatief aan bij de prioriteiten en jaarplannen van de betrokken organisaties?

Borging
- Levert deelname een duurzame verandering op?

Investering en samenwerking
- Kunnen de betrokken organisaties dit gezamenlijk en realistisch oppakken, met heldere verwachtingen over inzet en bijdrage?
- Is gezamenlijke uitvoering noodzakelijk of zinvol, of kan het ook door afzonderlijke organisaties worden aangepakt?

Inhoud
- Sluit het project inhoudelijk aan bij onze gezamenlijke opdracht en werkwijze van Krachtige Basiszorg?

→ **Belangrijk: het beantwoorden van bovenstaande vragen leidt niet automatisch tot een besluit om wel of niet op een project of initiatief in te zetten. Het is bedoelt om een gesprek te voeren om beargumenteerd een keuze te kunnen maken als netwerk.**

Referenties

1. Pharos. (z.d.). Alles wat je moet weten over gezondheidsverschillen. Geraadpleegd op 9 oktober 2025, van https://www.pharos.nl/weekvandegezondheidsverschillen/alles-wat-je-moet-weten-over-gezondheidsverschillen/

2. Alliantie Gezonde Wijk Overvecht. (z.d.). In Overvecht Gezond. Geraadpleegd 6 november 2025, van https://www.overvechtgezond.nl/alliantie-gezonde-wijk/

3. Toolkit Krachtige Basiszorg. (z.d.). Wat is Krachtige Basiszorg? Geraadpleegd op 6 november 2025, van https://toolkitkrachtigebasiszorg.nl/wat-is-krachtige-basiszorg

4. The Design Council (z.d.). Framework for Innovation. Geraadpleegd op 2 december 2025, van https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/framework-for-innovation/

5. Jones, P. H., & van Ael, K. (2022). Design journeys through complex systems: Practice tools for systemic design. BIS Publishers.